教育部人文社会科学重点研究基地刊物
中文社会科学引文索引（CSSCI）来源集刊

藏学学刊

བོད་རིག་པའི་དུས་དེབ།

JOURNAL OF TIBETOLOGY

总第31辑

2024（2）

四川大学中国藏学研究所 编

中国藏学出版社

目　录

西藏山南乃东区结巴乡桑嘎村带柄铜镜的调查
……………西藏自治区文物保护研究所　西藏大学中华民族共同体研究院 / 1
天宝十二载封常清伐大勃律行军史事考 ………………………………… 杜二雄 / 12
西藏西部早期石窟壁画中的佛幡图像研究 ……………………………… 卢素文 / 30
绰普译师・强巴贝（1172—1236 年）生平事迹考
……………………………………………………………………… 尕藏加洋　桑吉卓玛 / 49
萨迦班智达贡噶坚赞所造《致十方诸佛菩萨书》译考
……………………………………………………………………………… 贾学锋　朱宣锦 / 66
明封大善法王星吉班丹考论 ………………………………………………… 王小红 / 91
三部塔尔寺志书跋文初探 ………………………………………………… 才让措 / 109
16—19 世纪中国西藏对克什米尔羊绒贸易研究——以西喜马拉雅地区政局演变为中心 …………………………………………………………………… 刘煜泽 / 125
清末藏事改革中英国的干涉及其侵藏政策的变化 …………………… 朱明杰 / 144
巴塘华西学校地理学教科书的初步研究 ……………………………魏毅　旦正 / 164

国民政府时期康定的城市管理及内涵（1939—1944 年）
…………………………………………………………………………王梓杨 / 180
中国式现代化的共同富裕维度——基于西藏视角的分析和考察
…………………………………………………………………………阴海燕 / 199
从结构、主题、人物到作者 :《格萨尔》与《斯杰》共同特征的初步调查
………………………………… [英] 查尔斯 · 兰博　著　吉多加　译 / 214

摘要 ………………………………………………………………………………… / 235

Table of Contents

Investigation of a Handled Bronze Mirror in Samkhar Village, Kyepa Township, Nedong District, Lhokha Prefecture, Tibet 1
Institute for Conservation and Research of Cultural Relic of Tibet
Institute of Chinese National Community, Xizang University

Research on the Military Campaign of Feng Changqing Against Baltistan in the Twelfth Year of Tianbao, Tang Dynasty 12
Du Erxiong

A Study of Buddhist Banner Images in Early Cave Murals of Western Tibet 30
Lu Suwen

A Textual Research on the Life of Khro phu Lo tsā ba Byams pa'i dpal (1172-1236) 49
Kalsang Jamyang and Sangya Drolma

Annotated Translation of *The Letter to the Buddhas and Bodhisattvas of the Ten Directions* Composed by Sa skya Paṇḍita Kun dga' rgyal mtshan 66
Jia Xuefeng and Zhu Xuanjin

A Study of Seng ge dpal ldan, the "Great Virtuous Dharma King" Conferred by the Ming Dynasty 91
Wang Xiaohong

A Preliminary Study of Three Chronicles of Kumbum Monastery 109
Tsering Tso

Shawl-wool Trade and Political Evolution in the Western Himalayas Between the 16th and 19th Centuries 125
Liu Yuze

British Intervention, Changes in Its Tibet-Invasion Policy, and the Reform of Tibet in the Late Qing Dynasty 144
Zhu Mingjie

A Preliminary Study on the Geography Textbook at Batang Huaxi School 164
Wei Yi and Tandzi

Urban Management of Kangding (1939-1944) during the Period of the Republic of China 180
Wang Ziyang

The Common Prosperity of Chinese Modernization —— An Analysis from the Perspective of Tibet 199
Yin Haiyan

Tibet's Other Epic: A Tentative Investigation of Common Features in the Gesar Cycle and the Bonpo *Gzi brjid* 214
Charles Ramble, Chinese translation by Chakdor Gyal

ABSTRACTS 235

绰普译师·强巴贝（1172—1236年）生平事迹考*

尕藏加洋　桑吉卓玛

内容摘要： 本文通过对绰普译师·强巴贝（ཁྲོ་ཕུ་ལོ་ཙཱ་བ་བྱམས་པའི་དཔལ། 1172—1236年）的几种不同传记文本的研究，并与《青史》《洛绒教法史》《贤者喜宴》等藏文文献之记载相对比，考证了绰普译师的生卒年份，并对其生平尤其是他迎请印度班智达至藏、翻译佛经和修建弥勒佛像以及晚年的生平事迹进行了分析，纠正了以往藏文史料中的不准确之处，还探讨了绰普译师因晚年还俗生子而失去僧侣身份，导致其晚年事迹在史料中用墨不多的问题。通过解读和分析相关文献，本文认为绰普译师年少成才且一生奔波，虽未完成重整绰普噶举教派的愿望，却直接或间接为藏传佛教律统（སྡོམ་རྒྱུན）的正本清源和十明文化体系的形成起到了重要作用。

* 本文系国家社会科学基金一般项目“唐卡非遗中汉藏艺术交流交融元素挖掘、整理与阐释研究”（23BMZ110）阶段性成果；绵阳师范学院2024年高层次人才科研启动项目“藏传佛教律仪中国化研究”（QD2024A15）阶段性成果。

前言

绰普译师·强巴贝（ཁྲོ་ཕུ་ལོ་ཙཱ་བ་བྱམས་པའི་དཔལ། 1172—1236 年）是绰普噶举（ཁྲོ་ཕུ་བཀའ་བརྒྱུད་）[1] 法脉的继承人，也是一位 13 世纪初活跃在后藏的知名大译师。他仅靠一己之力将三位大班智达和九位小班智达，从尼泊尔请到中国西藏地方，先后翻译诸多佛教经籍，为萨迦班智达为首的诸多贤者创造了学习五明文化的条件，建造绰普寺 (ཁྲོ་ཕུ་དགོན་)[2] 八十尺高弥勒巨像等事业，为藏文化发展做出了诸多不可替代的贡献。他在晚年未能坚持僧侣生活，黯然还戒生子，离开绰普地方，渐渐隐没槛外，或许受此影响，后人记载其贡献时用墨不多，甚至对生卒年月之考据也颇见舛误。时至今日，国内学者对绰普译师的叙述仍存在着各种错漏，一些叙述与人物生平不甚吻合。有鉴于此，本文拟探讨两个方面的问题：一是理顺绰普译师的生卒年代和亲属关系等，二是正确评价绰普译师对 13 世纪藏传佛教文化复兴做出的贡献。错漏之处，敬请学者批评指正。

有关绰普译师的生平及其贡献，国内学者关注较少，在提到绰普噶举或者绰普译师的事迹时，把 1225 年作为绰普译师的卒年。国外藏学界对绰普译师的研究相对较多。丹·马丁（Dan Martin）梳理了绰普译师的简要生平，但对于译师晚年的历史表述略有瑕疵 [3]。范德康（Leonard van der Kuijp）1994 年发表的《释迦室利贤生平》一文通过译师的自传（རང་རྣམ）和《百余窍诀》（མན་ངག་བརྒྱ་རྩ）的记载探讨了绰普译师的生卒之年并纠正了卒于 1225 年之说 [4]；杰拉德·瓦德 (Jared Ward)[5] 和更登绕色 (དགེ་འདུན་རབ་གསལ)[6] 对绰普译师进行了比较全面的研究，并且转录了绰普译师相关的传记原文，其中一些资料是

---

1 从帕木竹巴的弟子加察·仁青衮在绰普地方创寺开始，出现了诸多传承弟子，称为“绰普噶举”。此后，依次有更丹热巴·西瓦楚成、绰普译师强巴贝、绰普大菩萨·索南森格以及玛吉热玛·达玛项曲等。（ཁྲོ་ཕུ་བཀའ་བརྒྱུད་དེ། འགྲོ་མགོན་ཕག་མོ་གྲུ་པའི་སློབ་མ་རིན་པོ་ཆེ་རྒྱལ་ཚ་རིན་ཆེན་མགོན་གྱིས་ཁྲོ་ཕུར་དགོན་པ་ཕྱག་བཏབ་ནས་གནས་གཞི་བཟུང་སྟེ། སློབ་བརྒྱུད་མང་དུ་བྱུང་བ་ལ་ཁྲོ་ཕུ་བཀའ་བརྒྱུད་ཟེར། དེ་ནས་རིམ་པར་དབོན་པོ་ཀུན་ལྡན་རས་པ་ཞི་བ་ཚུལ་ཁྲིམས་དང་། ཁྲོ་ཕུ་ལོ་ཙཱ་བ་བྱམས་པའི་དཔལ། ཁྲོ་ཕུ་སེམས་དཔའ་ཆེན་པོ་བསོད་ནམས་སེང་གེ མ་གཅིག་རས་མ་དར་མ་བྱང་ཆུབ་སོགས་བྱུང་། ）དུང་དཀར་བློ་བཟང་འཕྲིན་ལས། དུང་དཀར་ཚིག་མཛོད་ཆེན་མོ། པེ་ཅིན། ཀྲུང་གོ་བོད་རིག་པ་དཔེ་སྐྲུན་ཁང་། 2014: 414.

2 藏历第三绕迥铁土年（1171 年），帕木竹巴弟子加察·仁青衮创建绰普寺。（ཁྲོ་ཕུ་དགོན་པ་སྟེ། རབ་བྱུང་གསུམ་པའི་ལྕགས་ཡོས་ལོར་འགྲོ་མགོན་ཕག་མོ་གྲུ་པའི་སློབ་མ་རྒྱལ་ཚ་རིན་ཆེན་མགོན་གྱིས་བཏབ་པ་ཡིན། ）དུང་དཀར་བློ་བཟང་འཕྲིན་ལས། དུང་དཀར་ཚིག་མཛོད་ཆེན་མོ། 2014: 414.

3 https://treasuryoflives.org/biographies/view/trop-lotsawa-jampa-pei/6405.

4 Leonard van der Kuijp, "On the Lives of Śākyaśrībhadra (?-?1225)," *Journal of the American Oriental Society* 114, No.4,1994: 559-661.

5 Jared Ward, "Tropu Lotsawa (1172-1236): Translator and Builder of Religious Institutions in 13h Century Tibet," *The Tibet Journal* 37, No. 3, 1995: 3-33.

6 Gedun Rabsal, *Rig pa'i khye'u (Birth of the Arts): Papers on the Arrival of Literary Field of Knowledge in Tibet During the 13th Century and Beyond*, Library of Tibetan Works and Archives, India, 2017.

很难找到的，弥足珍贵；此外，对于三位班智达来藏路线的考证较为细致，不过对于绰普译师晚年称谓问题的推测和传记作者的论述仍有进一步研究的空间。

一、绰普译师相关传记

绰普译师的传记和与其相关人物的传记是研究译师不可或缺的一手资料，译师的传记主要以自传为主，其中重要的有三部：《三贤德传·如意宝树》（正楷体木刻版，78 函）[7]、《大译师绰普所作如意宝藤》（草体手写版，90 函）[8] 和《无比上师绰普大译师传》（草体手写版，100 函）[9]，三者在内容主体部分是一致的，最后一部手写版传记后面附有一段大译师圆寂前三年半和后事法会等事宜的文本。经过详阅比对发现，这三部传记只是绰普译师自传之作的不同版本，内容主要为迎请三位南亚班智达至藏的事迹。

据说是绰普译师于晚年创作的《师徒相见》，又称为《法尊绰普译师传记拜见成就者弥扎佐格之历史偈句》[10]，是一部非常简短的传记，主要阐述了译师前往尼泊尔途中的一些所见所闻和在迎请弥扎佐格之时中暑濒死的经历等，表现了当时游学的艰苦与辛酸经历。另，在《百余窍诀》中的《法尊绰普译师迎请贤德之简传》（ཆོས་རྗེ་ཁྲོ་ལོས་པཎ་གྲུབ་གདན་དྲངས་པའི་རྣམ་ཐར་བསྡུས་པ）是以时间为线索记录与绰普译师相关事件和人物的一部简传，更登绕色认为此传是绰普译师于 1219 年所作 [11]。

与绰普译师相关的重要文献还有译师之子索南森格（བསོད་ནམས་སེང་གེ 1229—1297 年）的传记，即《无比大菩萨绰普巴传记·功德鬘》（下文简称《功德鬘》）[12]，其中记载了诸多与绰普译师生平相关的重要事件和时间信息。这部传记对于比较完整地建构绰普家族

---

7 བྱམས་པ་དཔལ། པཎ་གྲུབ་གསུམ་གྱི་རྣམ་ཐར་དཔག་བསམ་འཁྲི་ཤིང་། དཔལ་བརྩེགས་བོད་ཡིག་དཔེ་རྙིང་ཞིབ་འཇུག་ཁང་གིས་བསྒྲིགས། བོད་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་རྣམ་ཐར་ཕྱོགས་བསྒྲིགས། ཞུ། (81) ཟི་ལིང་། མཚོ་སྔོན་མི་རིགས་དཔེ་སྐྲུན་ཁང་། 2012: 99-254.

8 བྱམས་པ་དཔལ། ཁྲོ་ལོ་ཆེན་པོས་མཛད་པའི་དཔག་བསམ་འཁྲི་ཤིང་། W1CZ1880: 22-25.

9 བསོད་ནམས་རྒྱལ་བ། བླ་མ་མཉམ་མེད་ཁྲོ་ཕུ་ལོ་ཙྪ་བ་ཆེན་པོའི་རྣམ་པར་ཐར་པ། དཔལ་བརྩེགས་བོད་ཡིག་དཔེ་རྙིང་ཞིབ་འཇུག་ཁང་གིས་བསྒྲིགས། བོད་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་རྣམ་ཐར་ཕྱོགས་བསྒྲིགས། ཚི། (48) ཟི་ལིང་། མཚོ་སྔོན་མི་རིགས་དཔེ་སྐྲུན་ཁང་། 2011: 165-364.

10 ཁྲོ་ཕུ་ལོ་ཙྪ་བ་བྱམས་པ་དཔལ། ཡབ་སྲས་མཇལ་བ། ཆོས་རྗེ་ཁྲོ་ཕུ་ལོ་ཙྪ་བའི་རྣམ་ཐར་གྲུབ་ཐོབ་མི་ཏྲ་ཛོ་གི་དང་མཇལ་བའི་ལོ་རྒྱུས་ཚིགས་སུ་བཅད་པ། W1CZ1879: 1a-13b.

11 Gedun Rabsal, *Rig pa'i khye'u (Birth of the Arts): Papers on the Arrival of Literary Field of Knowledge in Tibet During the 13th Century and Beyond*, 2017: 80-83, 77.

12 མཁན་ཆེན་ཆོས་རྒྱལ་དཔལ་བཟང་། མཉམ་མེད་སེམས་པ་ཆེན་པོ་ཁྲོ་ཕུ་བའི་རྣམ་ཐར་ཡོན་ཏན་ཕྲེང་བ། དཔལ་བརྩེགས་བོད་ཡིག་དཔེ་རྙིང་ཞིབ་འཇུག་ཁང་གིས་བསྒྲིགས། བོད་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་རྣམ་ཐར་ཕྱོགས་བསྒྲིགས། ཟུ། (82) ཟི་ལིང་། མཚོ་སྔོན་མི་རིགས་དཔེ་སྐྲུན་ཁང་། 2012: 339-426.

谱系和译师确切的生卒之年具有一定的参考价值。另外，《喀且班钦传记・宝鬘》[13] 和《大成就者之十八功业》[14] 都是探索译师事迹不可或缺的资料。《青史》[15]、《洛绒教法史》[16]、《土观宗派源流》[17] 等史籍中也有绰普译师的简短传记，不过这些文献对于绰普译师晚年的表述，存在不准确或含糊其词的现象，本文拟根据上述各种传记的记载，厘清绰普译师的生平重要事迹及其确切生卒年份。

二、绰普译师早年经历

1. 出生背景

《青史》中只记载了绰普・强贝巴译师的先祖是努氏（གནུབས）[18]，更清晰的家族血脉关系在其子索南森格的传记《功德鬘》中有记载：

གདུང་རུས་ནི། ཆོས་ཀྱི་རྒྱལ་པོ་ཁྲི་སྲོང་ལྡེ་བཙན་གྱི་བླ་མ་མཆོག་ཏུ་གྱུར་པ། གནུབས་ནམ་མཁའི་སྙིང་པོ་དང་། གནུབས་སངས་རྒྱས་ཡེ་ཤེས་རིན་པོ་ཆེ་ནས་བརྒྱུད། གནུབས་བླ་ཆེན་བྱང་ཆུབ་སྙིང་པོའི་བར་ནུས་པ་དང་ལྡན་ཞིང་། གྲུབ་པ་ཐོབ་པ་ཤ་སྟག་བྱོན་པའི་རིགས་ཡིན་ཏེ། དེ་དག་ནི་ཡི་གེ་མང་པས་གནུབས་ཀྱི་བྱུང་ཚུལ་བཀའ་ཤོག་ཆེན་མོར་བལྟ་བར་བྱའོ། བླ་ཆེན་བྱང་ཆུབ་སྙིང་པོའི་སྲས། སྤྱི་བོ་གདོང་རིངས་ཅེས་པ། དཔལ་རྟ་མགྲིན་གྱི་ཞལ་གཟིགས་པ་གཅིག་བྱོན། དེའི་སྲས་གཙུག་གཏོར་འཁྱིང་བ་ཞེས་པ། གཙུག་གཏོར་ཡོད་པ་གཅིག་བྱོན། དེའི་སྲས་བྱ་ཕོ་བརྩེགས་པ་ཞེས་བྱ་བ། བྱ་ལྟར་འཕུར་ནུས་པ་གཅིག་བྱུང་། དེའི་སྲས་འཇོལ་པོ་དབང་ཕྱུག་ཅེས་པ། ཨེ་ཀ་ཛ་ཏི་ར་སྤྲུལ་ཤེས་པ་གཅིག་བྱུང་། དེའི་སྲས་སེར་པོ་དབལ་སྲས་ཞེས་པ། བཞིན་ལ་ས་སེར་པོ་བྱུག་པས་གསེར་དུ་བསྒྱུར་ནུས་པ་གཅིག་བྱུང་། དེ་ལ་སྲས་མེད་པས། འཇོག་པོ་ལ་ཡང་ཞུས་པས། སྲས་གླུས་བྱིན་ཞེས་པ། དུས་བཟང་ལ། སྤྱི་གཙུག་སྤྲུལ་མགོ་རོང་ངེ་སྣ་བ་གཅིག་བྱུང་། འཇོག་པོ་ལ་ཡང་ཞུས་པས། དགའ་བོ་ལ་ཞུས་གཅིག་པར་ལུང་བསྟན་ནས། དགའ་བོ་ལ་ཞུས་པས་སྲས་གཅིག་བྱོན། མིང་གླུར་དགར་བཏགས། དེ་ནི་འཇལ་ལྕགས་རི་ཕྱི་ནུབ་ཀྱི་མེས་པོ་ཡིན་སྐད། མཆེད་གཉིས་གཙང་སྨྲ་ལ་གནས་ཤིང་། རྡོ་རྗེ་རྣམ་འཇོམས་ཀྱི་ཁྲུས་ཆོག་ཤེས་པར་བྱུང་ནས། དགེ་བཤེས་གན་ཆག་པ་གཏོག་པར་གྲགས་སོ། སློབ་དཔོན་གླུས་བྱིན་གྱི་སྲས་གནུབས་ར་འཕྲུང་བྱ་བ་དེས། འཇལ་ཕུར་དཔོན་ཁང་བྱས་ནས་འཇལ་ཕུ་མདའ་གཉིས་ཀ་བཟུང་། དེ་ལ་སྲས་མེད་ནས། ལྷ་

13 ཆོས་ཀྱི་བཟང་པོ། ཁ་ཆེ་པཎ་ཆེན་གྱི་རྣམ་ཐར་རིན་པོ་ཆེའི་ཕྲེང་བ། W25588: 1-70.

14 བྱམས་པ་དཔལ། རྗེ་གྲུབ་ཐོབ་ཀྱི་མཛད་པ་བཅོ་བརྒྱད་པ། དཔལ་བརྩེགས་བོད་ཡིག་དཔེ་རྙིང་ཞིབ་འཇུག་ཁང་གིས་བསྒྲིགས། ཇོ། (49) ཟི་ལིང་། མཚོ་སྔོན་མི་རིགས་དཔེ་སྐྲུན་ཁང་། 2012: 1-16.

15 འགོས་ལོ་གཞོན་ནུ་དཔལ། དེབ་ཐེར་སྔོན་པོ། སྨད་ཆ། ཁྲིན་ཏུའུ། སི་ཁྲོན་མི་རིགས་དཔེ་སྐྲུན་ཁང་། 1984: 828.

16 རྟ་ཚག་ཚེ་དབང་རྒྱལ། ལྷོ་རོང་ཆོས་འབྱུང་། ལྷ་ས། བོད་ལྗོངས་དཔེ་རྙིང་དཔེ་སྐྲུན་ཁང་། 1994: 334.

17 ཐུའུ་བཀྭན་བློ་བཟང་ཆོས་ཀྱི་ཉི་མ། ཐུའུ་བཀྭན་གྲུབ་མཐའ། ལན་ཀྲུའུ། ཀན་སུའུ་མི་རིགས་དཔེ་སྐྲུན་ཁང་། 1984: 152.

18 འགོས་ལོ་གཞོན་ནུ་དཔལ། དེབ་ཐེར་སྔོན་པོ། 1984: 828.

སའི་ཇོ་བོ་ལ་གསོལ་བ་བཏབ་པས་སྲས་གཅིག་བྱོན། གཙོ་བོ་ལྷ་སར་བཏགས། ཡང་ཇོ་བོ་ཅན་བྱོན་པ་གསོལ་བ་བཏབ་པས། ཨ་མེས་ཆེན་པོ་དཀོན་མཆོག་གྲགས་སྐུ་འཁྲུངས་སོ།……བླ་མ་དེས་བཙད་མོ་གཅིག་ཡུམ་དུ་བཞེས་པས། སྲས་བཙད་ཚ་ ཆོས་རྗེ་རྒྱལ་ཚ་ཡིན་ རྫོང་རྟེན། རྫོང་ཆུང་། རྫོང་ལྷུམ་དང་གསུམ་བྱུང་། ཚེས་ཚ་མ་གཅིག་ལའང་སྲས་མོ་གཅིག་བྱུང་ ཏེ་གྲུབ་པ་ཐོབ། རྫོང་ཆུང་གི་སྲས་བདུད་རྩི་ གྲུབ་ཐོབ་ཀུན་ལྡན་ གྲགས་དང་། བདུད་རྩི་འཕན་ ནག་པོ་རོ་ཟན་ གཉིས་བྱུང་། བདུད་རྩི་འཕན་གྱི་སྲས། བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་ ཆོས་རྗེ་ཁྲོ་ཕུ་ གཞོན་ནུ་ནོར་བཟང་སུ་ལུང་བསྟན་པ། ཆོས་རྗེ་མི་བསྐྱོད་རྡོ་རྗེ་དང་། རྡོ་རྗེ་བདུད་འདུལ་ ཇོ་བདུད་ཟེར་ གཉིས་བྱུང་། རྡོ་རྗེ་བདུད་འདུལ་གྱི་སྲས། བླ་མ་ཆེན་པོ་བསོད་ནམས་དབང་ཕྱུག་ཡིན། ཆོས་རྗེ་མི་བསྐྱོད་རྡོ་རྗེས་དགུང་ལོ་ང་བཅུ་རྩ་བརྒྱད་བཞེས་པའི་ཚེ།……[19]

试译如下：

氏族为，法王赤松德赞之殊胜上师努·南卡宁布和努·桑杰益西仁波切所传，直至努大师·绛曲宁布之间皆是具足大成就者，因字数繁多未记载，可参看努氏的《大指令》。大师绛曲宁布之子吉沃董仁，能亲见马头明王者；其子祖多江巴，头顶有顶髻者；其子为夏颇泽巴，如鸟一般能飞者；其子觉布旺秀，能化身为艾嘎杂多者；其子色波哇塞，脸涂黄土能变黄金者；彼因无子，向安止龙王求子，得子名曰龙欣，吉时，出生了一名顶髻如蛇头而身曲之子，又向安止龙王求子，授记向喜龙王求子，求喜龙王而得一子，取名为龙嘎，据说这位乃是翟铁围山外围西面之先祖，兄弟二人因勤于梳洗而获得摧破金刚之净化仪轨，被称为格西·甘恰巴多巴，龙欣之子努·热桐在杂普建立静修处，而逐渐占据了翟沟全境，彼因无子而向拉萨觉沃祈祷后得一子，取名佐沃拉萨，又向觉沃祈祷而阿麦钦波更秋扎诞生。……彼大师取一位公主为妻，生下泽察（法王加察）宗旦、宗琼、宗绛三者，彩察玛也生了一位女儿（获得成就）。宗琼之子为迪孜（成就者衮丹）扎和迪孜潘（那波若三）二人。迪孜潘之子是被授记为菩提萨埵青年诺桑（绰普译师），即法主弥觉多吉和多吉杜迪（也叫觉迪）二子。多吉杜迪之子是上师索南旺秀；法主弥觉多吉于 58 岁时……

通过这段记载，我们可以看到清晰的家族关系。文中小字注释提到的法王加察即泽

19 མཁན་ཆེན་ཆོས་རྒྱལ་དཔལ་བཟང་། མཉམ་མེད་སེམས་པ་ཆེན་པོ་ཁྲོ་ཕུ་བའི་རྣམ་ཐར་ཡོན་ཏན་ཕྲེང་བ། 2012: 341-344.

察宗旦，亦即加察仁钦衮（རྒྱལ་ཚ་རིན་ཆེན་མགོན། 1118—1195 年）；成就者衮丹即衮丹热巴（ཀུན་ལྡན་རས་པ། 1148—1217 年），他们二人为伯侄关系；绰普译师为衮丹热巴的弟弟迪子潘之子，亦即衮丹热巴的侄子，法王加察的侄孙。而在《青史》的记载中，加察和衮丹热巴为兄弟，绰普译师是他们的侄子：

> རྒྱལ་ཚ་དང་ཀུན་ལྡན་རས་པ་སྐུ་མཆེད་ཀྱི་དབོན་པོ་ཁྲོ་ཕུ་ལོ་ཙཱ་བ་ཡིན་ཏེ།[20]
>
> 加察和衮丹热巴两兄弟之侄就是措普译师。[21]

出现这个问题的原因可能在于《青史》作者在阅读《功德鬘》原文时将泽察宗旦的小字注释“法王加察”误认为迪子的注释所致，原写本如下图所示（图一）：

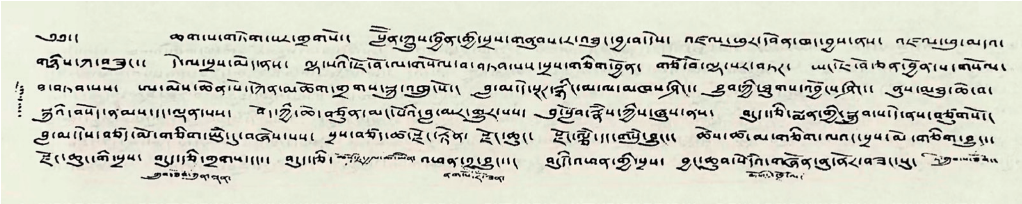

图一　有关绰普家族的记载（《功德鬘》第 343 页）

另一方面，我们发现弥觉多吉只是绰普译师之俗名而非更登绕色先生所说的密名（གསང་མཚན）[22]。绰普译师出家受戒之前的名称为弥觉多吉，还俗在家后，不能继续使用法号，便恢复使用俗名。有关绰普译师的名字和称谓，随着他的出家受戒和翻译成绩的增长而有变化。

根据上述藏文记载，我们梳理出绰普家族的谱系传承如下（图二）：

如图二所示，绰普译师是迪子潘之长子，衮丹热巴为迪子潘之兄。迪子潘即《青史》中记载的觉潘。《青史》记载，绰普译师父亲为觉潘，母亲为赛姆萨谢（སྲིགས་མོ་གསལ་བྱེད），诞生于阴水蛇年（1173 年）：

20 འགོས་ལོ་གཞོན་ནུ་དཔལ། དེབ་ཐེར་སྔོན་པོ། 1984: 828.

21 管・宣奴贝著，王启龙、还克加译：《青史》（足本）第二部，北京：中国社会科学出版社，2012：589。

22 Gedun Rabsal, *Rig pa'i khye'u (Birth of the Arts): Papers on the Arrival of Literary Field of Knowledge in Tibet During the 13th Century and Beyond*, 2017: 44.

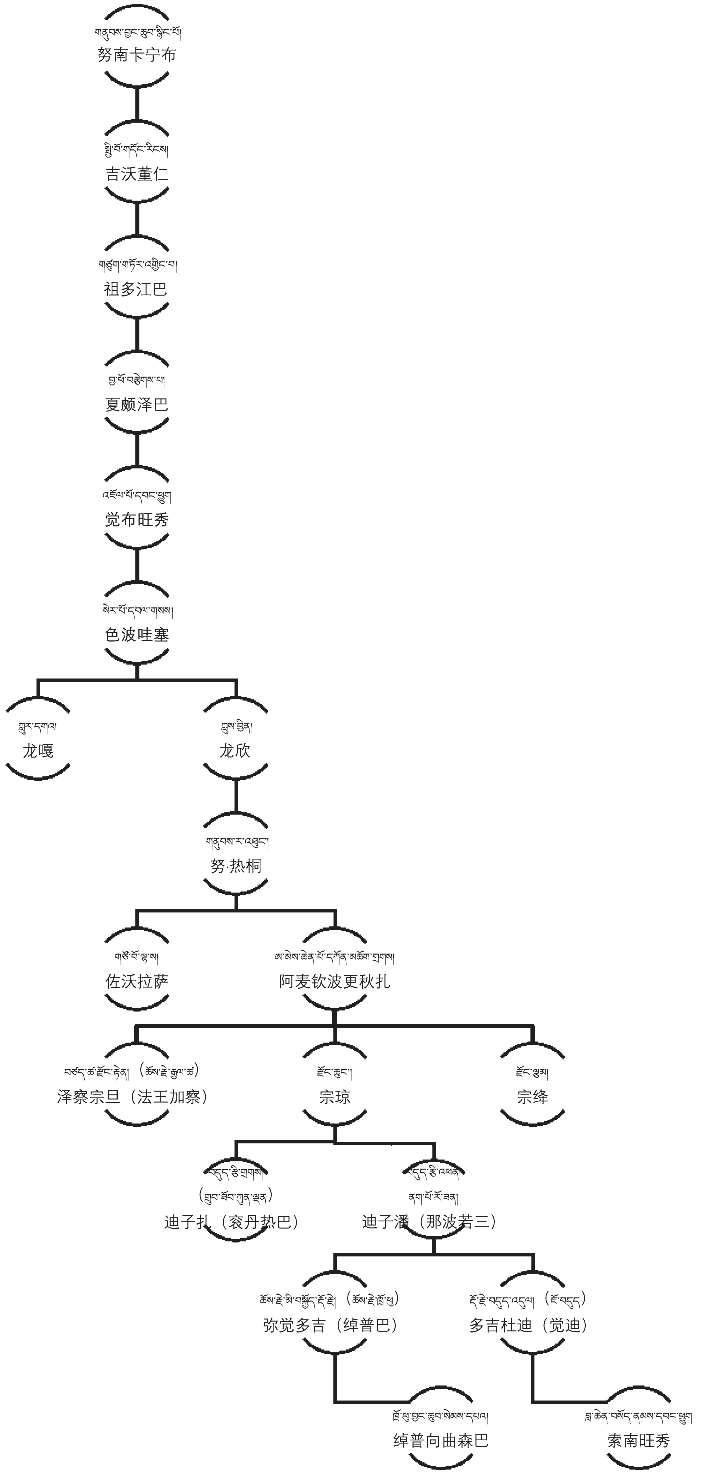

图二　绰普家族亲属关系图

འགྲོ་བའི་མགོན་པོ་འཕགས་མོ་གྲུ་པ་གཤེགས་རྗེས་ཀྱི་ལོ་གསུམ་པ་ཆུ་མོ་སྦྲུལ་གྱི་ལོ་ལ། ཡབ་ཇོ་འཕན་ཞེས་བྱ་བ་དང་། ཡུམ་བསྲིགས་མོ་གསལ་བྱེད་གཉིས་ཀྱི་སྲས་སུ་བལྟམས།[23]

卓伟贡布・帕木竹巴逝世后的第三年即阴水蛇年（癸巳年，1173 年），父亲名觉潘和母亲赛姆萨谢二者所诞。[24]

更登绕色先生认为 1173 年为绰普译师出生之年无有大的错谬[25]，他是按照译师自传中的三处年龄和属相搭配的方式来判断的，因为自传本身未提及译师本人的生年。不过按照 1173 年出生来计算，传记中出现的诸多年龄与事件是无法相符的，这一点在其研究中可以看到[26]。

《贤者喜宴》认为绰普译师诞生于土龙年[27]，并且明确指出此土龙年就是衮丹热巴 25 岁时的土龙年，经过对比发现应该是对藏历水龙年（1172 年）的误记。丹・马丁和杰拉德・瓦德两位把 1172 年作为译师出生之年，显然他们是依据译师传记中出现的年份来推算的。那么，绰普译师的生年到底是哪一年呢？根据绰普译师之子索南森格的传记《功德鬘》中的记载可以推算：

དགུང་ལོ་བདུན་བཞེས་པ་ན། ཆོས་རྗེ་པ་དགུང་ལོ་དྲུག་ཅུ་རྩ་ལྔ་ལ་དབུས་ཀྱི་ཟབ་ནག་ཏུ་སྐུ་བཤེགས།[28]

至 7 岁[29]时，法尊 65 岁于卫之扎那地方逝世。

索南森格 7 岁时绰普译师 65 岁，可以推知绰普译师是水龙年即公元 1172 年出生的。以往的研究中，对于绰普译师之父母的生卒年代无人探讨，但在大译师的传记中，很多地方都提到与父母相对应的年份，可以说是解开译师生卒年代的一个关键，如《洛绒教法史》中提到：

---

23 འགོས་ལོ་གཞོན་ནུ་དཔལ། དེབ་ཐེར་སྔོན་པོ། 1984: 828.

24 管・宣奴贝著，王启龙、还克加译：《青史》，2012：589。

25 Gedun Rabsal, *Rig pa'i khye'u (Birth of the Arts): Papers on the Arrival of Literary Field of Knowledge in Tibet During the 13th Century and Beyond*, 2017: 48.

26 Gedun Rabsal, *Rig pa'i khye'u (Birth of the Arts): Papers on the Arrival of Literary Field of Knowledge in Tibet During the 13th Century and Beyond*, 2017: 81-82.

27 དཔའ་བོ་གཙུག་ལག་ཕྲེང་བ། ཆོས་འབྱུང་མཁས་པའི་དགའ་སྟོན། པེ་ཅིང་། མི་རིགས་དཔེ་སྐྲུན་ཁང་། 2005: 428.

28 མཁན་ཆེན་ཆོས་རྒྱལ་དཔལ་བཟང་། མཉམ་མེད་སེམས་པ་ཆེན་པོ་ཁྲོ་ཕུ་བའི་རྣམ་ཐར་ཡོན་ཏན་ཕྲེང་བ། 2012: 347.

29 此时索南森格应该是 8 岁，不然与译师 65 岁逝世一说不相符。

ཉེར་བརྒྱད་ས་མོ་ལུག་གི་ལོ་ལ་ཡབ་ཛོ་འཛ(ལ)་ཕུར་གཤེགས་པའི་ རྗོང་རྣམས་ལེགས་པར་མཛད།[30]

28 岁土阴羊年父亲在杂普逝世而善行后事。

这个己未年应该指的就是 1199 年。《噶举派教法历史总集》中也提到了译师父亲的逝世之年：

ལྔ་བཅུ་རྩ་གཅིག་ས་མོ་ལུག་གི་ལོ་ལ་གནས་གཤེགས་པའི་དུས་སུ་མེ་ཏོག་གི་ཆར་དང་རིང་བསྲེལ་དཔག་མེད་བྱོན་པར་འདུག་གོ[31]

土阴羊年 51 岁逝世时，出现了花雨，并现大量的舍利。

我们从以上的时间线索推算得知，绰普译师父亲努・觉潘于 1149 年出生，卒于 1199 年。

对于译师母亲的生卒之年，比较容易推算。《洛绒教法史》中记载：

དེའི་ཤུལ་དུ་ལོ་ཙཱ་བའི་ཡུམ་དྲུག་ཅུ་རེ་བརྒྱད་མེ་ཕོ་བྱི་བའི་ལོ་ལ་ཀླས་མོ་ཆེར་འདས་པའི་གཤེགས་རྫོངས་ལེགས་པར་མཛད། དེའི་ཕྱི་མ་མེ་མོ་གླང་གི་ལོ་ལ་རྗེ་ཀུན་ལྡན་རས་པ་གཤེགས་པའི་གདུང་འདབ་སོགས་དཔག་ཏུ་མེད་པ་བསྒྲུབས་ནས་ལོ་ཞེ་བརྒྱད་པ་ས་མོ་ཡོས་བུའི་ལོ་ལ་ཁྲོ་ཕུ་གཉེན་མཁར་གྱི་བྲག་སེང་གེ་རྫོང་དུ་བཞུགས་ནས་སྒྲུབ་པ་མཛད།[32]

译师母亲于火阳鼠年 68 岁时在莱姆茹地方逝世而善行后事，次年火阴牛年衮丹热巴逝世而进行了盛大的祭奠仪式并于土阴兔年 48 岁时前往绰普年喀森格宗闭关修行。

衮丹热巴的生卒年代史书中没有任何争议，他生于戊辰即 1148 年，卒于丁丑即 1217 年，那么译师的母亲赛姆萨谢就卒于其前一年即 1216 年。所以，译师母亲生于 1149 年，卒于 1216 年。《洛绒教法史》中对于绰普译师 48 岁之前的记载是准确的，但不知何故，在这之后的历史是模糊不清甚至有一笔带过之嫌。不过我们仍能从译师相关人物以及事件的时间线索推断出译师出生于水龙年，即公元 1172 年。

---

30 རྟ་ཚག་ཚེ་དབང་རྒྱལ། ལྷོ་རོང་ཆོས་འབྱུང་། 1994: 331.

31 རི་བོ་ཆེ་དཔོན་ཚང་ཚེ་དབང་རྒྱལ། བཀའ་བརྒྱུད་རིན་པོ་ཆེའི་ལོ་རྒྱུས་ཕྱོགས་གཅིག་ཏུ་བསྒྲིགས་པའི་གཏམ་འདེབས་རྒྱས་པ། སྟོད། དཔལ་བརྩེགས་བོད་ཡིག་དཔེ་རྙིང་ཞིབ་འཇུག་ཁང་གིས་བསྒྲིགས། བོད་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་རྣམ་ཐར་ཕྱོགས་བསྒྲིགས། ན། (12) ཟི་ལིང་། མཚོ་སྔོན་མི་རིགས་དཔེ་སྐྲུན་ཁང་། 2010: 523.

32 རྟ་ཚག་ཚེ་དབང་རྒྱལ། ལྷོ་རོང་ཆོས་འབྱུང་། 1994: 334.

2. 闻思显密之事

根据《三贤德传·如意宝树》[33] 和《青史》[34] 以及《洛绒教法史》[35] 等的记载，绰普译师在 5 岁时父母离异，母亲回到娘家，而他作为绰普噶举的接班人，6 岁时就前往绰普寺依止堪布敦杰（མཁན་པོ་སྟོན་སྐྱབས། 活跃于 12 世纪初）学习认字读写，8 岁拜见了加察仁青衮，由加察仁青衮担任亲教师，衮丹热巴担任轨范师，为绰普译师授予沙弥戒，取名楚成西热（ཚུལ་ཁྲིམས་ཤེས་རབ），在衮丹热巴座前专心学习了沙弥律条。11 岁时被加察仁波且派到曲米让莫（ཆུ་མིག་རིང་མོ）地方依止格西藏噶尔（དགེ་བཤེས་གཙང་དཀར། 活跃于 12 世纪初）学习因明，12 岁参加萨迦索南孜摩（བསོད་ནམས་རྩེ་མོ། 1142—1182 年）逝世法会辩论。16 岁时，在这位大德座前听受《量决定论》（ཚད་མ་རྣམ་ངེས）等因明学和教法。17 岁时师从 82 岁（又说 88 岁）高龄的泽敦更桑（རྩེ་སྟོན་ཀུན་བཟང་། 活跃于 11 世纪末 12 世纪初）学习奴氏传规（གནུར་ལུགས།《青史》中写为 སྣུར）之五百多种曼荼罗（དཀྱིལ་འཁོར་ལྔ་བརྒྱ་ལྷག）和毗沙门天王随许灌顶（རྣམ་སྲས་ཀྱི་རྗེས་གནང་）等密法。与此同时，继续依止藏噶尔听闻《中观自续三论》（དབུ་མ་ཤར་གསུམ）、《集学论》（བསླབ་བཏུས）、《集经论》（མདོ་ཀུན་ལས་བཏུས）和《修道三次第》（བསྒོམ་རིམ་རྣམ་གསུམ）以及格西恰巴（ཕྱྭ་པ）所著的《宗派大义》（གྲུབ་མཐའ་ཆེན་པོ）等论典法要。19 岁，听从嘎尔译师（དཀར་ལོ་ཙཱ་བ། 约 12 世纪）之教导，师从翔格瓦（ཞང་དགེ་བ། 约 12 世纪）学习翻译，博得了善巧殊荣。这一年，由加察仁波且担任亲教师，藏噶尔担任羯磨师，衮丹热巴担任屏教师，在 40 余位比丘中央，受了近圆戒，取法名为"强巴贝（བྱམས་པ་དཔལ）"[36]，接着用两年的时间，在藏那持律者（གཙང་ནག་འདུལ་འཛིན་པ）座前系统学习诸比丘律条。21 岁至 23 岁时，师从加察和衮丹热巴两位贤哲，开始学习绰普噶举独特的 136 种窍诀（གདམས་པའི་རིགས་མི་འདྲ་བ་བརྒྱ་དང་སུམ་བཅུ་ཙ་དྲུག）和 13 种教承法（བཀའ་བབས་བཅུ་གསུམ）等各种殊胜密法，准备成为绰普噶举派的法脉继承者。此三年也是译师遭受疾病的缠绕和折磨之时，绰普译师 24 岁是他人生的一个转折点，那一年加察仁波且逝世，绰普译师启程前往尼泊尔，并在那一年拜见到了布达室利（Buddhaśrī，པཎ་ཆེན་བུདྡྷ་ཤྲཱི），在彼尊者座前听闻许多教法和梵文知识等。这之后，他先后迎请班钦布达室利、弥扎佐格（Mitra Yogin，མི་ཏྲ་ཡོ་གི）和班钦释迦室利贤（Śākyaśrībhadra，པཎ་ཆེན་ཤཱཀྱ་ཤྲཱི་བྷ་དྲ）以及 9 位小班智达等南亚高僧，相继莅临卫藏地方，翻译了诸多经典和真言窍诀。

33 བྱམས་པ་དཔལ། པཎ་གྲུབ་གསུམ་གྱི་རྣམ་ཐར་དཔག་བསམ་འཁྲི་ཤིང་། 2012: 107-126.
34 འགོས་ལོ་གཞོན་ནུ་དཔལ། དེབ་ཐེར་སྔོན་པོ། 1984: 828-29.
35 རྟ་ཚག་ཚེ་དབང་རྒྱལ། ལྷོ་རོང་ཆོས་འབྱུང་། 1994: 331.
36 རྟ་ཚག་ཚེ་དབང་རྒྱལ། ལྷོ་རོང་ཆོས་འབྱུང་། 1994: 331.

三、迎请班智达

1. 迎请大成就者弥扎佐格

载有迎请弥扎佐格至藏经过的传记类文献共有两部。一为前文提到的《师徒相见》，从其内容来看，应该是由绰普译师自己创作的，是讲述如何迎请大成就者弥扎佐格来藏的，是一部诗歌体传记。不过在此传记中，涉及弥扎佐格的信息不是很多，更多的是表达译师当时想去印度中部的愿景和请到大成就者弥扎佐格时内心的喜悦之情，以及在尼泊尔中暑而深受煎熬的情形和迎请大成就者至后藏的一些事迹。第二部被认为是绰普译师自传的《三贤德传・如意宝树》，这部传记部分内容与《师徒相见》大体相同，差异之处在于《三贤德传・如意宝树》还有迎请布达室利和班钦释迦室利贤二者的事迹。

除了这两个传记之外，还有一个专门记载弥扎佐格十八般功业的手写体传记，即《大成就者之十八功业》[37]，其作者不详，传为绰普译师所作，内容主要是弥扎佐格的十八种不同的神变功业，其中几乎不涉及弥扎佐格身世相关的信息，其传记末写有弥扎佐格的一个全称即：瑜伽自在室利杂嘎达弥扎拉阿难达（Jaganmitrānanda，རྣལ་འབྱོར་གྱི་དབང་ཕྱུག་ཆེན་པོ་ཤྲི་ཛ་ག་ཏ་མི་ཏྲ་ཨ་ནན་ཏ）。值得注意的是，在各种不同版本中对于弥扎佐格的藏文写法不尽相同，有写成“ཨ་ཛི་ཏ་མི་ཏྲ་ཛོ་ཀི”[38]，也有些地方写成“མི་ཏྲ་ཡོ་གི”[39] 或“མི་ཏྲ་ཛྙོ་ཀི”[40] 等，从而出现了一些年代上的混乱，有些人误把后期的弥扎佐格和赤松德赞时期的“弥扎佐格（མི་ཏྲ་ཛོ་ཀི）”[41] 混为一谈。

有关弥扎佐格出生地，《东噶藏学大辞典》中指出弥扎佐格是在印度东部热达（རཏྣ）地方的一个大城市诞生的[42]，未提到其他信息。从弥扎佐格的相关表述来看可能是居家俗人，所以便有了与此身份相应的瑜伽士称号，如在《三贤德传・如意宝树》中记载：

> པཎྜི་ཏ་རྒྱང་པ་མ་ཡིན་སྒྲུབ་པ་པོ་ཁྱད་པར་ཅན་ཡིན། མི་ཏྲ་ཡོ་གི་བྱ་བ། གདམ་ངག་ངོ་མཚར་ཅན་ཅིག་ཉམས་སུ་ལེན་ཅིང་ཡོད་པས། བཙུན་མོའི་འཁོར་མང་ཡང་མ་དད་པ་མ་བྱེད།[43]

37 བྱམས་པ་དཔལ། ཇོ་གླུབ་ཐོབ་ཀྱི་མཛད་པ་བཅོ་བརྒྱད་པ། 2012: 1-16.

38 ཀན་ལྷོ་བོད་རིགས་རང་སྐྱོང་ཁུལ་ཇོམ་བསྒྱུར་ཚུས། གངས་ལྗོངས་སྐད་གཉིས་སྨྲ་བ་དུ་མའི་འགྱུར་བྱང་བློ་གསལ་དགའ་སྐྱེད། ཟི་ལིང་། མཚོ་སྔོན་མི་རིགས་དཔེ་སྐྲུན་ཁང་། 1983: 279.

39《三贤德传・如意宝树》中写为“མི་ཏྲ་ཡོ་གི”，བྱམས་པ་དཔལ། པཎ་གྲུབ་གསུམ་གྱི་རྣམ་ཐར་དཔག་བསམ་འཁྲི་ཤིང་། 2012: 139.

40《洛绒教法史》中写为“མི་ཏྲ་ཛྙོ་ཀི”，རྟ་ཚག་ཚེ་དབང་རྒྱལ། ལྷོ་རོང་ཆོས་འབྱུང་། 1994: 331.

41 གུ་རུ་ཨུ་རྒྱན་གླིང་པ། བཀའ་ཐང་སྡེ་ལྔ། པེ་ཅིང་། མི་རིགས་དཔེ་སྐྲུན་ཁང་། 1997: 403.

42 དུང་དཀར་བློ་བཟང་འཕྲིན་ལས། དུང་དཀར་ཚིག་མཛོད་ཆེན་མོ། པེ་ཅིན། 2014: 1622.

43 བྱམས་པ་དཔལ། པཎ་གྲུབ་གསུམ་གྱི་རྣམ་ཐར་དཔག་བསམ་འཁྲི་ཤིང་། 2012: 139.

不光是班智达为殊胜修行者，名弥扎佐格者，修习一个殊胜窍诀，虽有诸多妃子、眷属也勿以不敬信。

绰普译师自己于 24 岁前往尼泊尔学习，26 岁[44] 即 1197 年时，将弥扎佐格从尼泊尔请到了后藏。弥扎佐格先后在今后藏谢通门县、南木林县和尼木县等地讲经说法。其间加持了绰普寺佛殿，并答应以后定会返藏给绰普译师准备建造的弥勒巨像进行开光，在后藏等地辗转达 18 个月之后返回。对于弥扎佐格返回印度的遭遇，在《无比上师绰普大译师传》中讲述了一段故事：

ཧི་ར་ཧུ་ཧི་འི་ཉེ་འཁོར་ནས་མཐའ་འཁོབ་པའི་ཇག་པས་ཡུལ་ལོག་བྱས་ཀྱང་ཟེར། ཨ་ཙ་རའི་གཡོག་གིས་བསླུས་སམ་ཡང་ཟེར། ཁ་ཅིག་ནི་གཡོག་པོ་ཨ་ཙ་རའི་གསེབ་ནས་ནང་བྱན་བྱས་ནས་ཕྱིའི་མཐའ་ཁོབ་པས་སྒོང་ལོག་བྱས་སོ་ཟེར་ཏེ་རྗེ་བཙུན་བཀྲོངས་ནས་གསེར་ཐམས་ཅད་ཁྱེར་རོ། དེ་ཡང་བལ་ཡུལ་གྱི་གནས་པོས་རྗེ་བཙུན་ལ་ཞུས་ཏེ་རྒྱ་གར་གྱི་ལམ་འདི་མི་ངན་ཇག་པ་ཁ་རྗོག་ཐུག་མེད་ཡོད་པས་གསེར་ཕག་ཏུ་ཁྱེར་བའི་ཐབས་ཅིག་འཚལ་ལོ་ཞེས་ཞུས་པས། གསེར་བཞུ་བ་ཚོ་གནོད་སྦྱིན་ཀ་ལ་ལ་བསྐུར། མ་བཞུ་བའི་སྦྲུམ་རྣམས་དང་བླ་རྩི་དང་དར་ཟབ་གཡུ་ཆུང་ལེགས་ལེགས་ཚོ་ཧྲ་ཀི་ལ་སྐུར་བས་ཆོག་གསུང་ལོ། གནས་པོའི་བསམ་པ་ལ་ཁོང་གྲུབ་ཐོབ་ཡིན་པས་བཏུབ་ཏེ་འོང་། དེ་མ་ཡིན་ན་ཆ་མེད་དོ་སྙམ་པ་ལས་ཆེན་པོའི་གསུང་ཡིན་པས་ཟློག་མ་ནུས་སོ།……ཧྲམ་ཧྲ་ལ་ཉེ་བའི་འགྲམ་དུ་ཕྱིན་པ་ན་སྒོ་པ་མ་ས་ལི་བྱ་བའི་གྲོང་དང་ཏི་ཏི་ར་ཀུ་ར་བྱ་བའི་གྲོང་ཚན་༢་ཀྱིས་ཡུལ་ལོག་བྱས་ཏེ་རྗེ་བཙུན་གྱི་སྐུ་སྟོད་སྨད་ཕྲལ། དབུ་ཐོག་ནས་བྱེ་མའི་གསེབ་ཏུ་སྦས། ནོར་ཐམས་ཅད་ཁྱེར་ཏེ་ཇག་པ་རྣམས་སོ་སོར་གྱེས་སོ།[45]

据说笃热呼笃临近的边地强盗劫杀。或说被行脚侍者所骗。有人说行脚侍者作为内应与边地强盗里应外合劫杀尊者并劫走所有的金子。尼泊尔的旅店主人曾劝告尊者说：“前往印度的路上有很多为非作歹的强盗，所以应该要找一个偷带金子的方法。”回曰：“把已溶的金子带给夜叉嘎拉，未溶的金子、麝香、绸缎、精小玉石等巴格带着便可。”旅店主人心想，他可能是大成就者而无妨，不然很难说。但因地位悬殊而不敢多言。……抵达恒河附近时，遭到果巴玛萨勒和迪迪热古热两个村的盗杀而尊者被分尸，头颅埋在沙漠中，所有财物洗劫一空后各自散去。

44 更登绕色先生认为绰普译师出生于公元 1173 年，那就是译师 25 岁，但这与译师在尼泊尔学习三年的记载不符，所以应该是 26 岁。Gedun Rabsal, *Rig pa'i khye'u (Birth of the Arts): Papers on the Arrival of Literary Field of Knowledge in Tibet During the 13th Century and Beyond*, 2017: 81.

45 བསོད་ནམས་རྒྱལ་བ། བླ་མ་མཉམ་མེད་ཁྲོ་ཕུ་ལོ་ཙྪ་བ་ཆེན་པོའི་རྣམ་པར་ཐར་པ། 2011: 252-253.

从以上的记载来看，尊者是在回印度的途中被当地人劫杀，虽然在接下来的文本中提到一些尊者复活等的神奇经历，但很难让人信服。不管弥扎佐格个人结局如何，他在西藏留下了大量教法窍诀，极大地丰富了藏传佛教的内涵，其中《弥扎百法》（མི་ཏྲ་བརྒྱ་རྩ）等法门，尤为殊异。

2. 迎请班钦布达室利

在《三贤德传・如意宝树》中对于班钦布达室利的记载是比较笼统的，但也是关于布达室利的唯一记载：

> ཡབ་ནི་ཁ་ཆེ་བ་ཡིན། ཡུམ་ནི་རྒྱ་གར་མོ་ཡིན། ཁོང་ཉིད་བལ་ཡུལ་མཐིལ་གྱི་ཁོ་པམ་ཧ་བྷ་ཤྲཱ་མར་སྐུ་འཁྲུངས་པ་ཡིན་ནོ།[46]
>
> 父亲为克什米尔人，母亲为印度人，他是在尼泊尔库本巴巴亚扎玛地方出生的。

根据该传记中提到的尊者来藏的铁猴年（ལྕགས་སྤྲེལ་ལོ། 1200 年）和来藏时 61 岁等信息可以推知其生年为 1140 年铁猴年。

绰普译师虽于 24 岁前往尼泊尔依止布达室利为师，但是他首先迎请的人是弥扎佐格而非布达室利，也许是迎请弥扎佐格一事的成功，给译师增添了信心和勇气，有了迎请布达室利的大胆计划。于是，译师 28 岁时[47]，也就是 1200 年，班钦应请抵藏后，在绰普寺住了 18 个月，之后前往曲米让莫（ཆུ་མིག་རིང་མོ）和聪堆格姆（ཚོང་འདུས་མགུར་མོ）讲经说法，此后应卫地之请时，译师因为忙于修建大佛，而由恰译师（དཔྱལ་ལོ་ཙཱ་བ། 1197—1264 年）担任翻译，在前、后藏游锡讲经三年后返回了尼泊尔[48]。

3. 迎请喀且班钦释迦室利贤

绰普译师等所著的《喀且班钦传记宝鬘》之记载来看，班钦释迦室利贤出生在今克什米尔地方的一位商贾家中：

> ཁ་ཆེའི་ཡུལ་གྱི་གྲོང་ཁྱེར་གྲིབ་བརྟན་ཞེས་བྱ་བའི་དབུས་ན། སྤྲ་བ་སུ་ར་ཞེས་བྱ་བའི་གྲོང་ཁྱེར་ན་ཡབ་ཚོང་དཔོན་སཾ་ཡ་དང་། ཡུམ་སུཾ་ཧྲ་ཀ་ཞེས་བྱ་བའི་སྲས་སུ། བདག་ཉིད་ཆེན་པོ་འདི་འཁྲུངས་པའི་ཚུལ་བསྟན་པ། མཚན་

---

46 བྱམས་པ་དཔལ། པཎ་གྲུབ་གསུམ་གྱི་རྣམ་ཐར་དཔག་བསམ་འཕྲི་ཤིང་། 2012: 107.

47《法尊绰普译师迎请贤德之简传》中，认为当时绰普 31 岁，但这个与事实不符。

48 ཆོས་ཀྱི་བཟང་པོ། ཁ་ཆེ་པཎ་ཆེན་གྱི་རྣམ་ཐར་རིན་པོ་ཆེའི་ཕྲེང་བ། ཤ70.

ཛ་ཡོ་ཧྲ་ར་ཞེས་བཏགས་ཏེ།[49]

在克什米尔珠丹中部，有一座叫波罗婆修罗的城市，父亲商贾桑雅和母亲森巴噶两，示现此大尊者诞生之相，取名叫杂肖达热。

这个说法与《东噶藏学大辞典》中的记载有一些出入：

འཁྲུངས་ཡུལ་ནི་རྒྱ་གར་ནུབ་ཕྱོགས་ཁ་ཆེའི་ཡུལ་གྱི་གྲོང་ཁྱེར་པྲ་ཕ་སུ་ར་ཞེས་བྱ་བར་ཡབ་ཚོང་དཔོན་ཆེན་པོ་སམ་པ་ཀ་ཡ་དང་།ཡུམ་ཀུམ་པ་གཉིས་ཀྱི་སྲས་སུ་རབ་བྱུང་གཉིས་པའི་མེ་ལུག་ལོར་འཁྲུངས།[50]

出生地是印度西部克什米尔之城波罗婆修罗，父亲是一位大商主，名叫桑巴嘎亚，母亲名叫根巴，于火羊年（1127 年）诞生。

据记载，绰普译师于木鼠年即公元 1204 年正月迎喀且班钦移锡进藏，于当年六月份抵达绰普寺，并参加了夏令安居（དབྱར་གནས），以此可推断他们在路上来回应该耗费了五个多月。班钦来到西藏后，在阿里、卫、藏和山南等地，转辗讲经，长达十个春秋。期间为绰普译师于 1212 年建成的弥勒大佛进行开光加持。据说班钦释迦室利贤弘法颇有特点，起初，要是没有大译师在场翻译，他就不肯开讲。但随着译师着手修建八十尺高的弥勒大佛，无法整日追随班钦进行翻译，不得不与译师分开。班钦释迦室利贤在 88 岁高寿时，立下宏志，要复兴克什米尔佛教，途径阿里，离藏回乡，回到了克什米尔珠丹地方。木鸡年（1225 年）班钦在克什米尔安然圆寂[51]，这个时间在译师自己翻译的《七铙钹》（སིལ་སྙན་བདུན་པ）中得到了证实[52]。

喀且班钦释迦室利贤来藏弘法，导化众生，除了亲口传授显密经论，对持律实践也有着很大的贡献，曾在曲水寺（ཆུ་ཤུར་དགོན）为 11 位僧人亲授比丘戒，在西藏地方传出了他的戒学道统，从此喀且班钦戒律作为后弘期三大戒传之一，后经萨迦班智达、宗喀巴和五世达赖喇嘛等的弘传得以发扬光大。另外，萨迦班智达智慧的积累，离不开喀且班钦的进藏以及跟随他进藏的九位小班智达[53]，他通过吸收他们的知识滋养，修成了精通大

49 ཆོས་ཀྱི་བཟང་པོ། ཁ་ཆེ་པཎ་ཆེན་གྱི་རྣམ་ཐར་རིན་པོ་ཆེའི་ཕྲེང་བ། ཤ 2b.

50 དུང་དཀར་བློ་བཟང་འཕྲིན་ལས། དུང་དཀར་ཚིག་མཛོད་ཆེན་མོ། 2014: 285.

51 འགོས་ལོ་གཞོན་ནུ་དཔལ། དེབ་ཐེར་སྔོན་པོ། 1984: 828.

52 Gedun Rabsal, *Rig pa'i khye'u (Birth of the Arts): Papers on the Arrival of Literary Field of Knowledge in Tibet During the 13th Century and Beyond*, 2017: 85-86.

53 ངོར་ཆེན་ཀུན་དགའ་བཟང་པོ། ཨེ་ཝཾ་བཀའ་འབུམ། (1/20) པེ་ཅིང་། ཀྲུང་གོའི་བོད་རིག་པ་དཔེ་སྐྲུན་ཁང་། 2010: 111-113.

小五明的班智达。可以说绰普译师迎请印度班智达之举成就了萨迦班智达，由此他成为雪域首位班智达。

四、绰普译师的晚年

关于绰普译师晚年的历史，各种记载出现诸多错漏，笔者以为一是由于当时的相关文献极端稀缺；二是因为绰普译师晚年离寺还戒，因此近代相关史学家，大多未对他的晚年生活进行深入研究。《东噶藏学大辞典》绰普译师词条下，对译师晚年生活的阐述极为简单：

> དགུང་ལོ་ཞེ་བདུན་པ་རབ་བྱུང་བཞི་པའི་ས་ཡོས(༡༢༡༩)ལོར་ཁྲོ་ཕུ་གཉན་མཁར་གྱི་བྲག་སེང་གེ་རྫོང་དུ་སྒོམ་སྒྲུབ་མཛད་ཅིང་བཞུགས། ཁ་རག་སྒོམ་ཆུང་དུ་སྐུ་གཤེགས་ནས་སྐྱེ་བ་བཞེས་གྲབས་ཡོད་པ་མཁྱེན་ནས་བསླབ་པ་ཕུལ་ཏེ་རིག་མ་ཞིག་བླངས་པའི་སྲས་སུ་ཁྲོ་ཕུའི་སེམས་དཔའ་ཆེན་པོ་བསོད་ནམས་སེང་གེ་འཁྲུངས་ཤིང་། ལོ་ཙཱ་བ་རང་ཉིད་སྲས་མ་འཁྲུངས་གོང་གི་ས་ཡོས་ལོ་དེར་གཤེགས།[54]
>
> 译师于 47 岁即第四绕迥之土兔年（1219 年），在绰普年卡尔之桑格宗崖洞中闭关修行，预知卡热贡琼圆寂之后即将投生，便还戒娶妻，生有一子，即绰普大菩萨索南森格。译师自己于儿子未出生前的土兔年辞世。

这些内容的依据，应该是《洛绒教法史》中对于绰普三叔侄之历史的叙述。东噶先生根据《洛绒教法史》的资料，认为绰普译师于 1219 年土兔年逝世，并未进行进一步的考证。另外，在《藏族史记集成目录》中介绍绰普译师时，把乙酉年即 1225 年当作了译师的逝世之年[55]，这个时间被学界广为接受和引用，延续至今。

对于译师生卒之年的探讨，首先是国外藏学家们开展的，其研究成果并未被国内学界关注，继续沿用绰普译师逝世于 1225 年的错误说法。丹・马丁认为绰普译师逝世于 1236 年，范德康认为逝世于次年即 1237 年。两人各执己见，因为他们对译师生年，未形成一致的观点，前者认为生年是 1172 年，后者坚持 1173 年说。这两个逝世时间，比起 1225 年之说，具有一定的准确性，绰普译师传记中提到的年龄和其儿子传记中提到

54 དུང་དཀར་བློ་བཟང་འཕྲིན་ལས། དུང་དཀར་ཚིག་མཛོད་ཆེན་མོ། 2014: 415-416.

55 དཔལ་བརྩེགས་བོད་ཡིག་དཔེ་རྙིང་ཞིབ་འཇུག་ཁང་གིས་བསྒྲིགས། བོད་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་རྣམ་ཐར་ཕྱོགས་བསྒྲིགས། (31-60) ཟི་ལིང་། མཚོ་སྔོན་མི་རིགས་དཔེ་སྐྲུན་ཁང་། 2011: 129.

的逝世之年，都可以佐证这一说法。例如在《无比上师绰普大译师传》中提到了他 64 岁时病重的情形，并从传记后所附索南嘉瓦的弟子撰写的绰普译师最后三年半的历史和圆寂法会等事情 [56] 中提到了猴年逝世的字样。这个表述较为可信，因为此人亲自参与操办了大译师圆寂后的殡葬法会事宜：

སྤྲེའུ་ཡི་ལོ་ཟད་པའི་ཟླ་བ་སླལ་པོ་ཟད་གནམ་སྟོང་གི་སྟོད་ཆ་འདས་པ་ན་སྐུ་གསུང་ཐུགས་ལ་སྐྱེ་འགག་མི་མངའ་ན་ཡང་། རྟག་པར་འཛིན་པ་མི་རྟག་པ་ལ་བློ་བསྐུལ་བའི་ཕྱིར་ཡོངས་སུ་མྱ་ངན་ལས་འདས་ནས་ཞལ་ཆེམས་ཀྱི་ཚིགས་སུ་བཅད་པ་འདི་གསུངས་སོ།[57]

于猴年十二月除夕午夜刚过，身语意虽无生死，但为持常见者显示无常而圆寂，遂说此遗言之偈颂。

另外一个佐证绰普译师逝世于 1236 年的材料为《功德鬘》，其中提到“大菩萨森格”7 岁时绰普译师圆寂之事：

ཆོས་རྗེ་མི་བསྐྱོད་རྡོ་རྗེ་དགུང་ལོ་ལྔ་བཅུ་རྩ་བརྒྱད་བཞེས་པའི་ཚེ། ཁྲོ་ཕུའི་མཆོད་རྟེན་ཆེན་པོའི་འགྲམ་བཏིང་།……བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་གཞན་དོན་ལ་ཆས་པ་གཅིག་བར་དོ་ན་བཞུགས་ཀྱིན་འདུག དེ་ང་དང་ཡེ་ཤེས་ཀྱི་མཁའ་འགྲོ་མ་གཅིག་གིས་གདན་འགྲོངས[58]་པར་འདུག་གསུངས། ཡེ་ཤེས་ཀྱི་མཁའ་འགྲོ་མ་དེ་ཡང་། གཡས་ཕྲུག་ཉི་མ་རིན་ཆེན་བྱ་བའི་བུ་མོ། པད་མ་ཅན་གྱི་རིགས། ལུས་ལ་ཙནྡན་གྱི་དྲི་ལྷ་བུ་ཡོད་པ། ངག་སྙན་པ། སུས་མཐོང་ཡང་ཡིད་འཕྲོག་པ། སྨིན་མཚམས་ན་རྒྱལ་མཚན་དང་ཉི་ཟླའི་མཚན་མ་ཡོད་པ་མ་གཅིག་བདེ་སྐྱིད་ཅེས་པའི་ལྷུམས་སུ།……ས་ཕོ་བྱི་བའི་ལོ་ལ་ཞུགས་ཏེ། དེ་ནས་ས་མོ་གླང་གི་ལོ་རྒྱལ་གྱི་ཟླ་བའི་ཚེས་བཅོ་ལྔ་ལ། གཡས་རུ་ལྟོ་འཕྲེད་ཏུ་སྐུ་བལྟམས་པ་ཡིན་ནོ།……དགུང་ལོ་བདུན་བཞེས་པ་ན། ཆོས་རྗེ་དགུང་ལོ་དྲུག་ཅུ་རྩ་ལྔ་ལ། དབུས་ཀྱི་ཐྲག་ནག་ཏུ་སྐུ་བཤེགས།[59]

法尊弥觉多吉 58 岁时，举行了绰普大佛塔的奠基仪式，……（梦见）一位菩萨在中阴，我和一位智慧空行母可以把他请出来。这位智慧空行母，是叶旭尼玛仁青的女儿，属莲花种姓，身上散发着檀香味，声音悦耳，人见人爱，眉间具有宝幢和日月符号的尊母德吉腹中，于土阳鼠年（1228 年）怀胎。……土阴牛年杰月十五日（1229 年 12 月），在叶茹朵协地方诞生。……小儿 7 岁

56 藏文原文：ལོ་ཕྱེད་དང་གསུམ་ཙམ་གྱི་མཛད་ཚུལ་དང་། སྐུ་འདས་ནས་ཆོས་འཁོར་ཡན་ཆད་ཀྱི་མཛད་པ་ཙུང་ཟད་ཅིག བསོད་ནམས་རྒྱལ་བས་བཀོད་པའོ།

57 བསོད་ནམས་རྒྱལ་བ། བླ་མ་མཉམ་མེད་ཁྲོ་ཕུ་ལོ་ཙྪ་བ་ཆེན་པོའི་རྣམ་པར་ཐར་པ། 2011: 363.

58 此处藏文原文为 འགྲོངས，应该是藏文 འདྲོངས 的误写。

59 བསོད་ནམས་རྒྱལ་བ། བླ་མ་མཉམ་མེད་ཁྲོ་ཕུ་ལོ་ཙྪ་བ་ཆེན་པོའི་རྣམ་པར་ཐར་པ། 2011: 344-347.

时，65 岁的法尊，在卫之扎纳地方逝世。

这段记载表明绰普译师 59 岁时得子，65 岁逝世。有关绰普译师还戒生子一事，部分史书和传记均有明确的记载，但是尊者在世期间应该是保密的，这与绰普译师迎请班钦释迦室利贤至西藏后，当地开始注重清净持戒精神有关，为维护尊者之名誉，其弟子在撰写传记之时，采用了一个利益他者而破戒的叙述方式。

小结

绰普·强巴贝译师是 13 世纪初活跃在后藏绰普地方的藏传佛教绰普噶举派一位重要人物。他出身名门望族，系努氏后裔，靠自己的挚诚和智慧，发扬光大了绰普噶举派，建造了著名的弥勒大佛，迎请多位班智达进藏，弘兴了藏传佛教，晚年又还俗成家，成为一名丈夫和父亲，他是一个多重身份集于一身的历史人物。通过他的努力，迎请喀且班钦释迦室利贤，让班钦清净律统在西藏获得了近千年的传承，对藏传佛教的毗奈耶实践产生了不可替代的作用。迎请印度大小班智达，丰富了大小五明文化体系，间接为萨迦班智达创造了学习大小五明博得班智达殊荣的文化条件。绰普译师之后，大小五明文化在西藏得到了大力弘扬，清净戒律修持也得到了空前发展。所以说，绰普译师是一位对雪域宗教和文化发展做出重要贡献的著名历史人物。遗憾的是，各类藏文传统教法史对绰普译师的事迹和成就着墨不多，对他的晚年行迹只用“闭关修行”等寥寥数语一笔带过，对其具体逝世时间也模糊不清，甚至一些近代史书张冠李戴，误把其他人的卒年当成了这位大译师的离世时间。

12、13 两个世纪，是佛教在西藏恢复元气之时，各种思想和文化不断通过译师们的努力译介和消化吸收而形成了以家族为单位的地方政权与宗教团体。掌握了宗教流派，就在当地享有一定的政治权威。绰普译师作为努氏后代，一心想要发扬光大宗教文化和家族事业，他多次前往印度和尼泊尔，先后迎请了三位班智达进藏，丰富了当地文化，其贡献和功绩值得纪念，其在西藏文化史上的地位值得肯定。

◆ 尕藏加洋　绵阳师范学院助理研究员
桑吉卓玛　绵阳师范学院助理研究员

A Textual Research on the Life of Khro phu Lo tsā ba Byams pa'i dpal (1172-1236)

Kalsang Jamyang and Sangya Drolma

(Mianyang Techers' College)

This study examines several biographical texts pertaining to Khro phu Lo tsā ba Byams pa'i dpal (1172–1236) and cross-references them with accounts from Tibetan texts such as *Deb ther sngon po*, *Lho rong chos 'byung*, and *Mkhas pa'i dga' ston*. Through this comparative approach, the study firmly establishes the birth and death years of Khro phu Lo tsā ba as falling between 1172 and 1236. The article provides a detailed examination of his life, with a specific focus on his remarkable accomplishments, including his invitation of Indian Paṇḍitas to Tibet, his prolific translation of Buddhist scriptures, and his significant contributions to the construction of the Maitreya statue. Additionally, it offers an insightful analysis of his later-life events and rectifies inaccuracies found in previous Tibetan historical records. Furthermore, the study delves into Khro phu Lo tsā ba's decision to renounce monastic life and the resulting birth of his son in his later years, which contributed to a scarcity of records about his late life in historical documents. Through a careful interpretation and examination of textual materials, this article posits that Khro phu Lo tsā ba, whose exceptional talents emerged at a young age and whose unwavering commitment to his pursuits endured throughout his life, played a pivotal role, either directly or indirectly, in the "rectification and restoration of orthodoxy" (*sdom rgyun*) of the Tibetan Buddhist Vinaya tradition and shaping the cultural framework of the ten fields of knowledge (*rig gnas bcu*), even if he did not fully realize his aspiration to revitalize the Khro phu Bka' brgyud tradition.

Annotated Translation of *The Letter to the Buddhas and Bodhisattvas of the Ten Directions* Composed by Sa skya Paṇḍita Kun dga' rgyal mtshan

Jia Xuefeng and Zhu Xuanjin

(School of Marxism, Ningxia University ; Law School, Ningxia University)

The collected works of Sa skya Paṇḍita Kun dga' rgyal mtshan (1182-1251), include a substantial number of epistolary writings, among which *The Letter to the Buddhas and Bodhisattvas of the Ten Directions* holds significant importance. In this text, Sa skya Paṇḍita supplements and elaborates on the Buddhist perspectives on the "Three Codes" that he proposed in *A Clear Differentiation of the Three Codes*, addressing criticisms and doubts from the Tibetan Buddhist community of his time. This study provides an annotated translation of *The Letter to the Buddhas and Bodhisattvas of the Ten Directions*, analyzes its textual features and historical context, and explores its relationship with *A Clear Differentiation of the Three Codes*.